

**ЭПИДЕМИОЛОШКА СИТУАЦИЈА ХИВ/АИДС-а
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ У ПЕРИОДУ 1985 – 20.11. 2007. година**

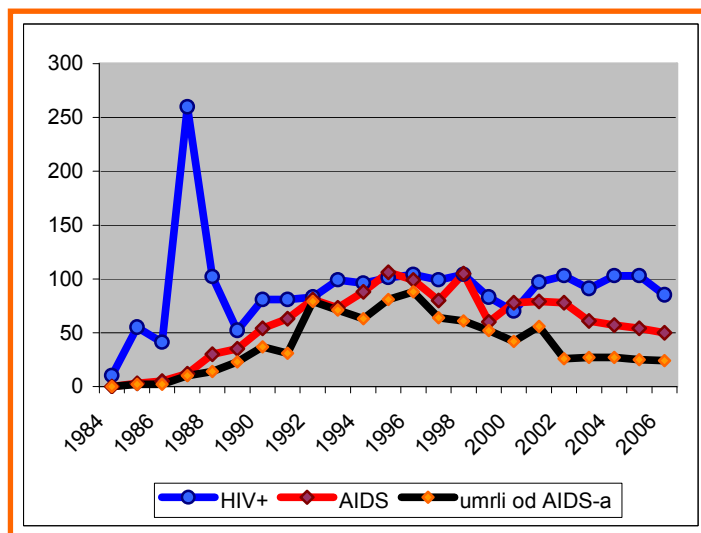
У Србији је од 1985. закључно са 20.11. 2007. године званично регистровано 2178 ХИВ позитивних особа, од којих је 1381 особа (63%) већ оболела од АИДС-а (сиде), док је 917 особа умрло од АИДС-а (66% свих оболелих). Доминира груписање регистрованих ХИВ позитивних особа (89%) на територији централне Србије, и то углавном на подручју града Београда (77%), који као и свака метропола има више заступљено ризично понашање, али и највећи број тестирања се обави управо у Београду.

Према доступним подацима 65 особа инфицираних ХИВ-ом је умрло од болести и стања која нису специфична за АИДС, тако да крајем 2007. године у Р.Србији 1196 особа живи са ХИВ-ом, односно званично регистрована преваленција ХИВ инфекције је 0,01%.

Након континуираног пораста регистрованих особа са клиничко манифестним АИДС-ом, од 1999. године се запажа постепено опадање броја оболелих, с проценом да ће тај тренд задржати и током наредног периода. Такође, од 1997. године се региструје и континуиран пад броја умрлих, тако да се од 2002. године региструје просечно око 26 умрлих од АИДС-а на годишњем нивоу. Пад оболевања и умирања од АИДС-а највероватније је резултат примене комбиноване, високо активне антиретровирусне терапије (ХААРТ) која је од 1997. године доступна и бесплатна и код нас (графикон 1).

Графикон 1. Новодијагностиковане особе инфициране ХИВ-ом, оболели и умрли од АИДС-а

по години постављања дијагнозе у Р. Србији у периоду 1984-2006.г.

Број инфицираних, оболелих и умрлих мушкараца је троструко већи у односу на жене, што указује на већу изложеност мушкараца инфекцији и слаже се са подацима из Европе и света.

Највише ХИВ позитивних особа дијагностиковано у узрасту 25-39 година (58%), оболелих у узрасту 30-49 година (934 особе тј. 69%), а умрлих такође у узрасту 30-49 година (621 особа тј. 69%). Међу децом узраста до 15 година ХИВ инфекција је ретка (3,3%), као и међу младима узраста 15 -24 године (12,8%).

Укупно посматрано водећи начин преношења ХИВ-а међу оболелим од АИДС-а је коришћење заједничког прибора за ињектирање међу интравенским корисницима дроге (43%), који са хемофиличарима и примаоцима крви (8,5% и то зараженим углавном пре 1987. године, од када се сви добровољни давоци крви, ткива и органа у Србији обавезно тестирају на ХИВ), чине више од половине свих оболелих од АИДС-а заражених путем крви. Другу велику трансмисивну групу међу оболелима чине особе које су ХИВ «узеле» незаштићеним сексуалним односом, било са особом истог или супротног пола (36%). Пренос ХИВ инфекције са мајке на дете је изузетно редак (1,5%), док за више од 11% оболелих, углавном мушкараца, није пријављен начин заражавања, што побуђује сумњу да због изражене стигматизације хомосексуализма и присутне хомофобије у нашем друштву, мушкарци често прикривају своје ризично понашање. Сличне претпоставке постоје и за неке друге земље, а нарочито за земље источне Европе (табела 2).

Међу умрлима скоро половина је интравенских корисника дрога, док је трећина свих умрлих ХИВ стекла сексуалним контактом, а сваки десети умрли је хемофиличар или прималац крви или крвних деривата (табела 2).

Табела 2. Кумулативни број оболелих и умрлих од Морбус ХИВ (АИДС) према начину трансмисије у Р.Србији, у периоду 1985 - 2006.година

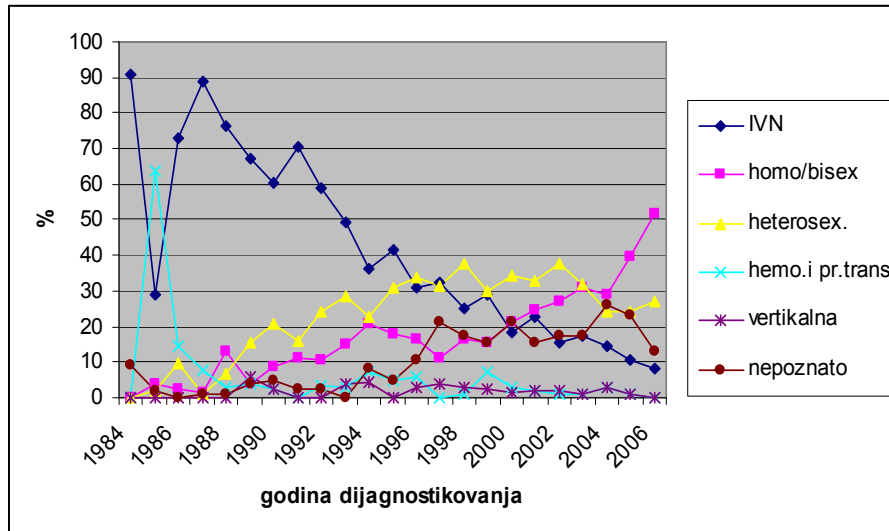
Трансмисивне групе	Број оболелих	% оболелих	Број умрлих	% умрлих
Интравенски корисници дрога	582	43,04	452	49,94
Хемофиличари и примаоци крви и деривата	115	8,51	89	9,83
Хомо/бисексуалци (МСМ)	206	15,24	125	13,81
Хетеросексуалци и секс.партнери ХИВ +	280	20,71	158	17,46
Са мајке на дете (вертикална трансмисија)	20	1,48	12	1,33
Непознато	149	11,02	69	7,63
Укупно	1352	100,00	905	100,00

Према је епидемиолошка ситуација у Србији уобичајена, оно што забрињава је пораст сексуалног преноса ХИВ-а регистрован међу оболелим од АИДС-а, нарочито изражен у последњих десетак година (са 15% 1991. на 51% 2005.), уз

истовремени пад оболелих међу интравенским корисницима дроге (са 72% 1991. на 18% 2006).

Овај тренд је још израженији међу новооткривеним особама зараженим ХИВ-ом (графикон 2).

Графикон 2. Учешће појединих трансмисивних категорија међу ХИВ позитивним особама у Р. Србији по години дијагностиковања ХИВ инфекције у периоду 1984-2006. година

Током 2007. године, закључно са 20.11.2007. године, у Републици Србији је новорегистровано 75 ХИВ позитивних особа, 29 особа оболелих од АИДС-а и 12 особе умрлих од АИДС-а, док су регистроване и 4 особе умрле са ХИВ-ом.

Од 75 новооткривених особа инфицираних ХИВ-ом 46 (61%) је из Београда, а 10 (13%) је са територије Војводине. Регистровано је скоро седмоструко више мушкараца (65 мушкараца према 10 жена). Већина новооткривених особа заражених ХИВ-ом пријављених током 2007. године припада узрасту 20-49 година (68 особа односно 91%), при чему је свака трећа особа узраста 20-29 година (29 особа односно 39%). Што се тиче начина трансмисије 53 ХИВ инфекција је пренешено незаштићеним сексуалним односом (71% односно 82% од свих инфекција код којих је пријављен начин заражавања), од чега 29 сексуалним контактом међу мушкарцима. У истом периоду регистровано је 11 особа инфицираних ХИВ-ом (15%) међу интравенским корисницима дроге, док за 10 особа (13%) није пријављен начин преноса ХИВ-а.

Такође, 22 особе (29%) је свој ХИВ статус сазнало тек у терминалном стадијуму инфекције, односно у тренутку клинички манифестног АИДС-а, а с друге стране регистровано је 37 (49%) носилаца анти-ХИВ антитела без симптома. Иако се од 2002. године региструје континуиран пад откривања позитивног ХИВ статуса у тренутку оболевања од АИДС-а (56%), вероватно као

результат веће доступности и континуиране промоције бесплатног саветовања и добровољног тестирања на ХИВ у већем делу Србије, још увек је висок проценат особа које не знају да су заражене ХИВ-ом пре развоја знака и симптома АИДС-а.

Од **29 новорегистрованих особа оболелих од АИДС-а**, 17 оболелих су особе мушког, а 12 особе женског пола (**однос полова 1,4:1**). На територији Војводине је регистровано 5 случајева АИДС-а (17%), а у **Београду 15 (50%)**. Највише оболелих од АИДС-а регистровано је у узрасној групи **30-49 година (20 особа или 69%)**, али и 5 особа узраста 20-29 година (17%) и једно дете млађе од годину дана (ХИВ инфекција пренешена са мајке). По начину трансмисије **17 новооболелих (58%) је регистровано међу особама које су инфициране ХИВ-ом сексуалним путем**, 8 (28%) међу интравенским корисницима дроге, а код 3 (10%) није пријављен начин трансмисије.

Од **12 особа умрлих од АИДС-а** једно лице је са територије Војводине, а 8 (67%) из **Београда**. Регистровано је 8 мушкараца умрлих од АИДС-а (**однос полова 2 : 1**), док је највећи број умрлих регистрован у узрасту **30-49 година (9 особа тј. 75%)**. Такође, највећи број умрлих је регистрован међу особама које су ХИВ стекле **незаштићеним сексуалним контактом (5 особа односно 42%)**, а троје умрлих (25%) је регистровано у популацији интравенских корисника дроге. Међу новооболелима од АИДС-а током 2007. године регистровано је 7 смртних исхода (24%), док је петоро умрлих оболело ранијих година (у периоду од 1998. до 2006. године).

Премда наша земља спада у земље са ниском преваленцијом ХИВ инфекције епидемиолошка ситуација се може окарактерисати као **потенцијално несигурна**, обзиром на неповољне социјално-економске услове, као и присутно ризично понашање. С друге стране, постоји потенцијална опасност од економски условљене миграције из земаља источне Европе и централне Азије, које су тешко погођене ХИВ епидемијом.

У Београду, 23. 11.2007. године

Материјал припремила:

Др Данијела Симић, епидемиолог

Извор података:

**Институт за јавно здравље Србије « Др Милан Јовановић -Батут »-
Центар за превенцију и контролу болести**